

Oredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Oredništvo i uprava
za Slovenijo i slovenski del
Julijanske Krajine
LJUBLJANA Erjavčeva 4a

ISTRA

POLITIČKE BILJEŠKE

IZJAVA PREDSEDNIKA VLADE

»Paris Soir« — veliki pariški dnevnik — objavio je izjavu što ju je predsednik vlade Cvetković dao njegovom beogradskom dopisniku.

»Mi smo neutralni rekao je g. Cvetković, i želimo očuvati svoju potpunu neutralnost. Već smo više put izjavili da ne tražimo ništa od nijednoga našeg susjeda, a isto tako smemo već više puta javno rekli da nećemo nikome ništa svojega dati. To smo kazali tako javno, da o tome ne može biti više sumnje. Svaki napadaj na naše granice naći će nas spremne, da oružjem branimo na jednaki način, kao što smo to radili u prošlosti. Što smo do sada ostvarili, to nećemo nikada dopustiti da bi nam ma tko oduzeo. Ja mislim da sam dovoljno jasan u toj svojoj izjavi.«

PROTIV IDEJE O USPOSTAVI HABSBURŠKE MONARHIJE

Pariškom tjedniku »Tribune des Nations« dao je predsednik HSS i podpredsednik vlade Dr. Maček izjavu, u kojoj naglašuje da je pristaša ideje političke solidarnosti država Evrope. Zatim se Dr. Maček osvrnuo na prijedloge sa stanovitim strana za ponovnu uspostavu bivše Austro-Ugarske. Dr. Maček veli da se s raznih strana sada pokušava prikazati Austro-Ugarsku kao idealnu državu, u kojoj narodne manjine mogu živjeti u savršenom skladu. »O tom idealu imam bolji sliku« — rekao je Dr. Maček. »Ja znam što je to ta tobožnja harmonija i suradnja manjina pod Austro-Ugarskom monarhijom. Sve su manjine u toj idealnoj državi bile žrtva nepravda. Dotičući se zatim sporazuma od prošloga kolovoza rekao je da sporazum predstavlja veliki dogadjaj na putu konačnog sporazuma između Srba i Hrvata. »Inozemne propagande, rekao je na koncu Dr. Maček, nastoje da zadrže ostvarenje našega djela. Mi kao i naši sunarodnjaci Srbi nećemo nasjetiti ovim intrigama.«

Isti list donosi i izjavu Dra Krnjevića, glavnoga tajnika HSS, koji je među ostalim rekao, da su Hrvati iskreni pristaše jugoslavenske države na osnovu jedinakosti između Hrvata i Srba i nikada neće pristati, da se povede za raznim obećanjima izvana, koja im se čine u svrhu, da se područe srpsko-hrvatski sporazum poslije tolikih napora.

*
Na istu misao eventualne uspostave habsburške monarhije vratio se Dr. Maček i u izjavi, što ju je dao bukureštanском »Curentulu«, čijem je specijalnom dopisniku izjavio među ostalim, da bi oživljavanje habsburške monarhije značilo oživljavanje ropstva. Uz velike žrtve uspjeli smo, da se oslobođimo i ujedinimo. Danas nas ništa ne može razjediniti, kao što se ne može razjediniti ni Rumunje. Naša suradnja treba, rekao je dr. Maček, da potiče od nas, po našoj slobodnoj volji, a nikako putem bilo kakvih formula nametnutih izvana.

KOLIKO NJEMAČKIH DRŽAVLJANA IMA U ITALIJI

Koliko Nijemaca iz Reicha živi danas u Italiji?

To je pitanje, koje je sebi postavio prošlih dana jedan list iz Münchena (Münchner Neueste Nachrichten), pa odgovara, da se njemačko-talijanskim sporazumom o Južnom Tirolu od 23. lipnja 1939. smanjila i skupina Nijemaca iz Reicha za nekoliko tisuća ljudi, i to za one Nijemce iz Južnoga Tirola, koji su godine 1919. općijom sačuvali svoje austrijsko državljanstvo, a godine 1938. — priključkom Austrije Njemačkoj — postali gradjani Reicha. Iz toga proizlazi, veli list, da je brojka od 14.700 Nijemaca iz Reicha, uključivši tu i 3700 Nijemaca iz Reicha u provincijama Bozen, Trident i Udine, koliko ih je nabrojeno u veljači ove godine, samo relativne vrijednosti.

Njemački gradjani u Italiji mogli su se slobodno organizirati u nacional-socijalističke organizacije od godine 1929., dalje. Godine 1933. kad je nacional-socijalizam došao na vlast njemačke organizacije su reorganizirane, ukinuta su dotadanja pojedinačna društva i sav je društveni rad sveden u okvir nacional-socijalističkih organizacija.

JUGOSLAVENSKO-TALIJANSKI KLUB U SARAJEVU

U Sarajevu su otvorene prostorije Jugoslavensko-talijanskog kluba, koji je osnovan prošle godine. Otvorenju su prisustvovali ovlaštni konzuli i predstavnici gradjanskih vlasti na čelu s podbavnom Ademovićem. Prigodni govor odr-

SODOBNA VOJNA SREDSTVA

»Corriere della sera« od 17. IV. 1940. je objavil to-le silno zanimivo poročilo svojega posebnega poročevalca Indra Montanellija z Norveškega:

»Imejte potrpljenje, kajti Norvežani so počasni v razumevanju. Ljubijo slobodo in zato ne marajo, da bi jim kdo ukazoval. Treba jim je sladko govoriti in jih zlepa prepričevati. Po svojih simpatijah so za Anglijo, toda jih ne smete soditi po tem; morate samo skušati jih razumeti in spoštovati.«

Tako se glasi neke vrste okrožnica, ki jo vsak nemški vojak okupacijske vojske nosi v svojem žepu. In povelje se vestno spoštuje. Ti vojaki okupacijske zborna so večinoma Avstrijci in Bavarci in dva sta vzroka, ki sta napotila nemško poveljstvo, da je izbralo čete iz teh pokrajin: prvi je vojaškega značaja, kajti ljudje iz tistih krajev so bolje opremjeni za vojno v gorah; drugi — bolj subtilen — je psihološkega značaja in se ga ne da na kratko razložiti.

Evo za kaj gre. Za časa prejšnje (svetovne) vojne je prišlo do pravcatega izseljevanja avstrijskih in bavarskih otrok na Norveško, kjer so našli zatočišče pred vojnimi nevarnostmi in pomanjkanjem. Nekateri otroci so prišli na Norveško s svojimi materami, toda večinoma so bili izročeni v oskrbo norveškim materam in tako so se naučili jezik, dežele, kjer so našli gostoljubno zavjetje, ter sklenili prijateljstva, ki so jih mali begunci gojili tudi potem, ko so se po vojni vrnili domov.

Sedaj so ti otroci dorasli in može 26, 27 in 30 let in so postali vojaki. Vračajo

se kot vojaki in v mnogih primerih se je staro prijateljstvo tako trdno ohranilo, da blaži zagrenjenost in nezaupanje. Videli smo mlade častnike in novice, kako so iskali naokoli po Oslo hiši, ki so jim ostale v spominu iz otroških let; čudili so se, da jih niso mogli več najti, kajti Oslo je medtem spremeno svoje lice; povpraševali so hišnice in tu pa tam so končno iztaknili kakega starega znanca, ki so ga s težavo spoznali, kajti imel je že sive lase in upognjene rame; nekdanja krušna mati, tedaj plavolasa, je že vsa osivelja; prisli so na dan s kakim imenom in zdajci je eden ali drugi nenadoma začudeno vzkliknil, ko je naletel na znanca, ki ga ni videl že toliko let; toliko stvari bi mu rad povedal, a presenečenje je bilo toliko da prvi hip ni mogel z besedo na dan, potem pa se je vsula ploha beseda, ki so obujale stare spomine; skrbno pa je vsakdo pazil, da se ni pri tem dotaknil politike, da ne bi na ta način pokvaril srečnega naključja. Toda tu ne gre za naključje.

Nemci, ki se zares vsega domislijo, so se spomnili tudi na to, da kar najbolje izkoristijo srečno okoliščino otroškega izseljevanja za časa prejšnje vojne. Ti odrasli otroci, ki so vsi imeli v žepu svojom čedno okrožnico, ki jih je pozivala, naj kažejo razumevanje do Norvežanov in njihove duševnosti, prav gotovo niso bili najbolj prikladni za to, da bi streljali na svoje nekdanje prijatelje; in zares niso streljali.

Tako se glasi izvleček Montanellijevga poročila. Poročilo samo govori dovolj jasno. P. P.

Obnova privrednih i diplomatskih odnosa sa Sovjetskom Rusijom

Vijest da je između Beograda i Moskve postignut sporazum, da se u Moskvi povedu službeni pregovori — koji se stvarno već i vode — između Jugoslavije i Rusije, koji bi najprije doveli do privrednih, a zatim i do uspostave diplomatskih odnosa, djelovala je senzacionalno napose s obzirom na moment, u kojem je ta objava uslijedila. To je po svojoj važnosti bio svakako jedan od najznačajnijih diplomatskih događaja prošloga tjedna. Interesantno je istaknuti, da je reakcija u različitim političkim centrima evropske politike bila općenito u znaku najprije neke rezerve, a zatim u glavnom u znaku povoljne ocjene. Barem tako glase objavljeni komentari. To vrijedi i za talijansku štampu.

O historijatu tih pregovora, o karakteru i svrsi uspostave odnosa sa sovjetskom Rusijom, čime Jugoslavija istupa iz svoje 20-godišnje rezerve prema sovjeticima kao jedina država koja nije priznala Sovjetsku Rusiju, donijele su zagrebačke »Novosti« zanimljive informacije za koje naglašuju, da su crpljene na mjerodavnom mjestu u Beogradu. Tu se medju ostalim kaže:

»Jugoslavenska vlada, poslije svestranih diplomatskih savjetovanja, prihvati la je ponudu Moskve i preko sovjetskog diplomatskog zastupnika u Ankari povodom su prvi pregovori, koji su imani za rezultat, da je napokon došlo do službenih pregovora koji se imaju sada zaključiti u Moskvi. Sva su načelna pitanja već unapred raščaćena, tako da će pregovori u Moskvi biti zaključeni za osam do deset dana, nakon čega će se u etapama pristupiti obnavljanju diplomatskih odnosa.«

Obnova privrednih, a kasnije i diplomatskih odnosa sa Sovjetskom Rusijom za Jugoslaviju je od velikog značenja. U prvom redu Jugoslavija će biti bez većih poteškoća snabdijevana svim potrebnim sirovinama, tako da će biti nezavisna od oba ratujuća tabora. Time će se ujedno pojačati i medjunarodni položaj Jugoslavije i znatno će joj biti olakšano, da do krajnosti očuva svoju neutralnost. Jugoslavija za sada nije ugrožena ni sa jedne strane, ali se ipak ne propušta ništa, što može njezin položaj još više učvrstiti. S toga gledišta treba gledati i na obnovu odnosa sa Sovjetskom Rusijom.«

Prigodom desetgođišnjice Laginjine smrti naša je »Istra« istaknula njegovu brigu za opskrbu Istre živežnim namirnicama.

Sada nam je dospjela u ruke knjiga, koju je na njemačkom jeziku napisao prije kratkog vremena, tadašnji predsjednik pokrajinske upravne komisije za

Istru Vjekoslav Lasciac, a koja veoma opširno obradjuje upravo pitanje prehrane Istre za vrijeme svjetskog rata. Zbog povjesne važnosti, koju imaju ti memoari tadašnjega najvišega državnoga funkcionera, mi ćemo se na tu knjigu potanje osvrnuti, te ćemo mnoge zanimljive detalje iz onih dana, koji su

žao je načelnik grada Sarajeva Muhammed Zlatar, koji je ujedno i predsjednik ovoga kluba. Iza njega je govorio talijanski konzul markiz Giorgio Benzoni. Konzul Benzoni govorio je o historijsko-kulturnim vezama između naših krajeva i Italije te je rekao da on vjeruje da će i ovo novo društvo u buduće takodje promicati ne samo kulturne, nego i gospodarske i političke veze.

NEMŠKI OTROŠKI VRTCI NA KOROŠKEM

Pred kratkom so bili otvorenji nemški otroški vrtci v Glinjah na Radišah, v Goričah, Melvičah in na Brdu. Po poročilu »Grenzrufer« je letos predviđenih skupno

v slovenskem delu Koroške, češ, »da se tako od pomore itak prezaposlenim kmeticima.«

NAŠI LJUDJE SE SELIJO V NEMČIJO
Ljubljanski »Slovenec« je prinesel tole kratko vest.

Doznavamo, da nekateri naši ljudje iz Tolminskih hribov, ki so šli za delom v Nemčijo, zlasti oni, ki so na Koroškem, prosijo za nemško državljanstvo in zahtevajo zato od domačih oblastev potrebne liste. Slišali smo o več takih primerih iz Kobarida, Breginja, Iderskega itd. Očitno se jih je prijavila nemška preselejavačna bolez. Kakor se zdi, gredo nemška oblastva prisilcem na roko.

Narod koji se odreće ma i jedne stopce krvlju i znojem otaca svojih natopljene zemlje nije dostojan da se nazvije narodom

slabije poznati širokim masama, objaviti. Za danas ćemo se ograničiti da donesemo samo jednu epizodu, koja se tiče Dra Matka Laginje, a u kojoj je značajnu ulogu odigrao sada još živi dr. Djuro Červar.

Starijim je Istranima sigurno još u živoj uspomeni pukovnik Vogelbauer koji si je nadjenuo ime »Padre dell'Istria«, a čije smo metode kod vojničkih rekvizicija svi zapamtili. Lasciac ih naziva »balkanskima« vjerojatno zbog toga, što ga podsjećaju na metode pokojne Austrije na Balkanu, one Austrije koja mu kako se iz njegovih memoara razabire, još u vijek leži jako na srcu.

Pokrajinska uprava u Istri je za vrijeme rata veoma teško dolazila do živežnih namirnica. A i te namirnice prečesto nisu uopće ni stigle do Istre. Tako se »Hrvatski List« od 25. augusta 1918. tuži, da je samo u zadnjem tromjesečju tričansko namjesništvo zadržalo 65 vagona kukuruze, 8 vagona ječma i 18 i pol vagona brašna, koje je bilo namijenjeno za Istru, iz jednostavnoga razloga, jer je tadašnji namjesnik barun Fries-Skeene bio mišljenja, da mora iz političkih razloga najprije opskrbiti grad Trst.

Uslijed toga se je mješovita hrvatsko-talijanska deputacija, u kojoj je od Hrvata bio dr. Laginja, dr. Červar i dr. Kurelić, a od Talijana dr. Lius, te inž. Corazza, uputila u Trst da se prituži zbog toga namjesniku. S njima je bio i pisac spomenutih memoara Lasciac. Kad je deputacija stigla u vežu namjesnikove palače i penjala se po stepenicama do namjesnika, dr. Červar se nije mogao uzdržati nego je na sav glas dao oduška svom ogorčenju:

»Gdje je taj falot, taj židovski potomak, ta žalosna kreatura? Mi moramo toga čovjeka s korbačem istjerati iz te palače. Taj čovjek nije vrijedan da stanuje u toj kući!«

Kad ga je Lasciac umolio, neka bi se umirio, jer da bi ga mogao čuti sam namjesnik, dr. Červar je i dalje kričao:

»Neka me samo čuje, taj majmun! To da je namjesnik? Mi da si damo zavojedati od takvog m.e? Krajnje je vrijeme, da konačno nestane iz te pokrajine sa svojom izazovno debelom zadnjicom! Van s njim!«

Kad je deputacija stupila u namjesnikovo predoblje prvi je uzeo riječ dr. Červar:

»Ekscelencia, pred sobom vidite krdo gladnih vukova. Budete li još jednom pokušali, da nam ukradete našu hranu, osjetit ćete oštrinu naših zubi! Smjesta nam vratite ukradeni živež, jer ćemo Vas inače tužiti samome caru!«

Efekt je bio taj, da je namjesnik mučajući obećao, da će zadržani živež vratiti u istoj količini i u istoj kvaliteti.

Dr. Červar mu je još jednom zaprijetio:

»Stavljam Vam na srce, da izvršite obećanje, inače ćemo upotrebiti protiv Vama djetovornija sredstva. Preporučamo se!«

Nato se je obratio ostalim članovima deputacije riječima:

»Gospđo, mi tu nemamo više što tražiti! Hajdemo!«

Kad je dr. Kurelić htio još nešto govoriti s namjesnikom, oborio se Červar na njega:

»Silentium, Kureliću, apage!«

Tako je završila deputacija kod namjesnika.

Lasciac kaže, da bi nastup bio još oštřiji, da nije on već na sjednici aprovizacionog odbora i na putu do namjesništva postigao, da forma pritužbe bude što »dostojnija« i da su se na odlasku suzdržali od svakoga ekscesa. Namjesnik sam je pak po njihovom odlasku rekao: »No falila je još samo tučnjava

IZ ĆIĆARIJE

Mune, aprila 1940. Prvi dana februara umro je dugogodišnji seoski starješina i općinski odbornik, pok. Ivan Kralj, u starosti od 70 godina. Pok. Kralj bio je jedan od najvidjenijih ljudi ne samo u selu, nego i u cijelom kraju.

Koliko je bio medju narodom voljen i poštivan najbolje se je vidjelo na njegovom sprovodu, kome su prisustvovali ne samo ljudi iz našeg sela, nego i oni naši ljudi koji stanuju u Trstu i na Rijeci. Mnogi iz Žejana i Malih Muna došli su takodjer da se po posljednji put s njime oproste. — Cic.

Talijanski ministar na Rijeci

Rijeka. — 18. o. m. stigli su na Rijeku generalni sekretar fašističke stranke ministar g. Ettore Muti u društvu sa ministrom saobraćaja Riječaninom g. Host-Venturiem. Oba ministra posjetili su prefekta, gdje su primili predstavnike svih vlasti i fašističkih organizacija. Pregledali su turističke ustanove, brodogradilište, tvornicu torpeda, rafineriju mineralnog ulja i nova postrojenja ove tvornice, kao i radničke ustanove. U sjedištu riječkog fascia održan je veliki prijem, gdje su ministri primili predstavnike grada, te vojnih i civilnih vlasti. Ministri Muti i Host-Venturi posjetili su i manja mjesta na rivijeri, a zatim su u večer otputovali.

Cestne nesreće v Italiji

Trst, aprila. Po statistiki, ki jo je izdal italijanski avtomobilski klub, je bilo v prvih desetih mesecih lanskoga leta 1917 mrtvih zaradi prometnih nesreć in 30.369 ranjenih. V letu 1938 pa je bilo v istem času 2107 mrtvih in 30.642 ranjenih. Iz tega je jasno videti, da je omejitev avtomobilskoga prometa zaradi po-manjkanja bencina v tem oziru blago-dejno vplivala. Prav tako pa je iz teh števil razbrati, da se je občutno zmanjšal promet.

Mesto kemije v okolici Rima

Kakor poročajo italijanski listi, so v neposredni bližini Rima pričeli z graditvijo večjega kompleksa stavb, ki naj bi tvorile podlago bodočemu »mestu kemije«. Tu se bodo počasi koncentrirali vsi vojaški kemski instituti in laboratorijski. Nekaj sličnega so napravili Italijani za aviacijo, ki ima svoj sedež v Gvidoniji na izsušenem pontinskom močvirju. Iz tega je razvidno, da Italija polaga veliko važnost v zadnjem času na kemijo, kakor polaga veliko važnost na letalstvo in mornarico.

Zatvoreni dučani

Pula — Po nalogu puljskoga prefekta zatvoreni su na tri dana dučani Marije Nežić i Pavla Komiso u Pićnu, te Sinković Katarine u Labinu, jer da se nijesu držali utanačenih maksimiranih cijena.

Pošumljivanje Krasa

Rijeka — Prije nekoliko dana održan je na Rijeci sastanak, kome je predsedao profesor Mihić. S njime je bilo oko 300 srednjoškolaca, koji su si postavili za dužnost, da pošume nekoje dijelove riječkog Krasa. Profesor Mihić održao je malim balilama i avangardistima vatrene patriotski govor pozavavši ih, da pristupe pošumljivanju Krasa u duhu intencija Arnalda Mussolini-a. Djaci su odmah zasadili 1000 borića.

MAKSIMALNE CIJENE ŽIVEŽNIH NA-MIRNICA

Rijeka — Pokrajinski korporativni savez utvrdio je počevši od 16. o. m. ove maksimalne cijene pojedinim živežnim namirnicama:

Kruh 1.7 do 2.75 lira po kg, već prema kvaliteti — kukuružno brašno 1.60 lira — Grah (bažul) 4 lire kg — riža od 2.35 do 4.20 lira, po kg već prema kvaliteti — fino ulje 12.90 lira — maslac 18 lira kg — kava pržena 28. — lira, — šećer u kockama 3.80 lira kg — mlijeko 1.60 lira lit. — sir od 12 do 19 lira već prema kvaliteti — bakalar 7.40 lira kg govedina drugorazredna 5, 6 i 8 lira kg, a prvorazredna 9, 11 i 14 lira kg — tele-tina 7, 10, 11 i 14 lira kg već prema tome od kojeg je dijela — slanina 8 lira kg — petrolej 3.60 lira litra.

V ABESINII JE ŽE 200.000 ITALIJANOV

Trst, aprila 1940. (**) Minister Teruzzi, ki se je vrnil z inspekcije po Abesiniji je izjavil, da se je doslej naselilo tam že 200.000 Italijanov in da prihajajo še vedno novi. Dalje je dejal, da Italija skrbno izbira koloniste, ker ne želi, da bi odhajali v Abesinijo slabši elementi. Iz Abessincev hoče napraviti Italija dobre Afričane in ne slabe Evrope. Zadnje štetje je izkazalo že 40.000 Italijanov, ki so se preselili z Apeninskoga polotoka. Odkar so zasedli Addis-Abebo Italijani, se je rodilo v njej nad 1000 otrok italijanskih staršev.

IZ RODNOGA KRAJA

ZA ZGRADITEV MLINA V TRSTU

Trst. — Od leta 1920. nima tržaška luka nobenega mlina. Tega leta so namreč zaprli zadnji tržaški mlin, ki pa prav za prav ni bil mlin temveč lučilica riže, katero so preuredili v mlin za časa svetovne vojne, ko v Trst niso mogli prihajati parniki z rižem iz Siama in Birmanije. Ob koncu svetovne vojne je ta mlin prišel v roke neke beheške tvrdke, ki ga je demontirala, ker je imela že svojega in dva ni potrebovala.

V Trstu je bilo za časa njegovega vzpona in največje prosperite precej mlinov, o katerih pričajo še dandanes nekatere ulice (via Molin a vento, via Molin piccolo, via Molin grande). Tako je bil Trst velika luka za žito, ki so ga uvažali iz Rusije, Romunije in Turčije. Žito pa se ni izvajalevo najprej kot tako, temveč se je pokazala potreba

po moki in je tako nastala v Trstu precejšnja mlinska industrija. Moko so izvajalevi iz Trsta na Angleško, na Portugalsko, v Španijo in celo v Ameriko v Brazilijo, ki takrat še ni imela dovolj pšenice kakor danes. Parniki tržaškega Lloyd-a so vozili tja moko nazaj pa kavo in v Trstu je na ta način nastalo veliko središče za uvoz kave. Številna skladišča so dajala tržaškemu mestu poseben karakter, saj je iz njih daleč naokrog dialislo po kavi. Trst je bil takrat tretja luka za kavo v Evropi. Moka in pšenica je torej prinesla Trstu kavo.

Sedaj je Trst zopet postal izvozišče za žito (iz Madžarske itd.). Vsled tega pričakujejo tržaški trgovski krogi, da bo vladila šla na roko v tem oziru in da bo pospešila zgraditev novega mlina.

Zamršena pripovijest o jednoj lisici

Pazin — Pazinski karabinieri vršeči svoju uobičajeno patrullo po pazinskom polju susreli su na svom putu čudnog putnika: 32-godišnji seljak Šime Ladavac vodio je na lancu lisicu i išao s njome od kuće do kuće, moleći uobičajenu nagradu. Običaj je naime, kad netko uhvati lisicu, da je vodi pokazivati po selu, a domaćice, koje znaju da je lisica najkrvnejši neprijatelj njihove živadi, drage volje ga nagradjuju i daju mu koga, jaja, koja sira, kobasica, slanine ili slično. Znajući i predobro za taj lijepi narodni običaj Ladavac se je otpustio od sela do sela, od kuće do kuće i osim što se svadgje dobro najeo i napiio, još je nosio kući punu košaru darova. A jedna je lija pokorno na lancu za njime kli-psalila.

Karabinierila se ta slika nije baš odišće svidjela, pa su počeli Ladavca ispitivati, kada je uhvatio lisicu, na koji

način i u kom kraju. Podvrgnut unakrsnim pitanjima Ladavac je končno priznao, da lisicu nije uhvatio on nego neki Marešta Frane. Kako se stvar počela zaplitati, karabinierji su odlučili da je raspletu. Preslušali su Frana Mareštu, koji je priznao, da lisica nije njezina nego njegovog brata Ivana, koji ju je uhvatio još prije dvije godine, ali ju je čuvao i hranio u staji, upućujući se s njome od vremena do vremena u kavko selo na »sabirnu akciju«, koja mu se uvijek isplatila. Ovaj put posudio je lisicu Ladavcu, neka bi si i on njome što god zasluzio.

Kako su karabinierji vidjeli u tome nedopušteno sabiranje darova, koje više nije bio lijep narodni običaj nego obrt, to su lisicu zaplijenili a oba Marešta i Ladavca predali sudu. Ladavac je dobio godinu dana i 4 mjeseca zatvora, dok su Marešte oslobođeni.

NEĆE DA IMA DVJE ŽENE

Sveti Lovreč pazenatički — Ive Janko, kome je sada 30 godina bio je zavolio 29 godišnju Ružu Kazalac. Romantična je to bila ljubav vodjena na poljima, po gajevima i vinogradima, a završila je time, da je Ruža postala majkom. Medutim je Ivana ljubav počela nenadano hladiti, on je Ružu napustio i počeo je hodati s drugom. To je Ruža duboko povrijedilo i ona je stala snovati kako da mu se osveti.

Jednoga dana kada je Janko došao u selo Kazalce dočekala ga je Ruža i napravila mu čitav škandal pozivajući ga da se izjasni, kada će ispuniti svoje obe-

čanje i zadanu joj vjeru. S njome je bio i njezin brat Ivan, pa se je ona osjećala dosta jakom, da se s nesudjenim svojim vjerenikom, ako je potrebno uhvati i u koštar.

Janko se nije mnogo uzrujavao. Jednostavno je slegnuo ramenima i izjavio joj, da obećanje ne može iskupiti, jer da ne može imati dvije žene. To je Ruži bilo dosta da shvati da ju je on zaboravio i da kani uzeti drugu. Ne časeći časa, pogradi ona rankun iz ruku svoga brata i odalami Janka po glavi.

Janko, koji nije htio dvije žene, dobio je jednu... po glavi!

OSUDJEN KRIUMČAR

Golac — Toma Jurišević namjerio se jednoga dana kada je išao iz Golca u Žejane na dvije žene, koje su ga zaustavile na sred ceste i ponudile mu na prodaju vrećicu od 60 kila kave. Računale su mu je po 14. lira kilogram i on im je odmah položio v gotovim 840 lira uvjeren da je učinio dobar posao. Kad su žene otišle on je vreću sakrio na skrovitom mjestu u obližnjoj šumi s namje-

rom da je sutradan dodje preuzeti. I zaista sutradan dodje, uzme vreću i baš da će je odnijeti kući kad li se namjeri na finance. Nikakvo izmotavanje nije mu koristilo. Kava mu je oduzeta on je izveden pred sud i osudjen je na 4000 lira globe. Žalio se na apelaciju na Rijeci, koja mu je kaznu snizila na 2400 lira globe. Skupa je to kava bila, a osim toga nije ju ni primirisao.

VPRAŠANJE CEMENTA IN MILA

Trst, aprila 1940. (**) Zgleda, da je bil cement vzet iz prometa, kajti vrtne in druge ograje, železne in druge kovinaste okraske itd. Vse take predmete je vsak lastnik dolžan oddati pristojnim oblastem. Najbolj živahan promet v zbiranju starega železa je bil na Krasu v začetku aprila. V Postojni so v zadnjih dneh ostali brez vsakršnega mila. Pričekuje se, da bo temu pomanjšati.

Tem intenzivnejše pa je postal zbiranje starega ter onega železa in želenih predmetov, ki jih lastniki nujno kanju sledili milo nove kakovosti.

AUTOBUS RIJEKA-KLANA

Klana — Klana je s Rijekom povezana dobrim autobusnim linijama. Iz Rijeke odlazi autobus u Klanu svakog dana tri puta, a nedeljom čak i 4 puta. Odlažak je u 7.30, 12. i 17.45, a nedeljom osim toga i u ponoc.

NERESNIČNE VESTI

Postojna, aprila 1940. (**) Neresnične so vesti, da bi Italija pozvala pod orožje pet letnikov rezervistov. Izdan je bil nalog, da se pokličejo na vaje vsi oni moški letnikov 1911., 1912., 1913. in 1914., ki iz kakršnih koli razlogov doslej niso odslužili rednega vojskega roka.

PJEVAČKA SMOTRA ODGOĐENA

Pula — Smotra istarskih pučkih pjevaka, koja je bila odredjena za 21. travnja u Puli, a na koju su trebali doći pučki pjevaci iz raznih istarskih sela, da se natječu u pjevanju, odgodjena je na 12. svibnja. Natjecatelji su mogli doći u narodnim nošnjama, ali smjeli su pjevati na talijanskom jeziku. Stan i koštu, kao i podvoz od svog rodnog mješta do Pule imali bi besplatno.

DROBIŽ

Gorica. — Letos praznuje goriško gledališče 200-letnico svojega obstoja. Zaradi tega bodo prišle v Gorico številne gledališčne družbe, ki bodo uprizorile v sklopu 200-letnice več predstav.

Kobarid. — V velikem številu italijanskih delavcev, ki bodo šli na delo v Nemčijo, bo gotovo tudi nekaj naših ljudi. Tako je odšlo iz Kobarida in okolice 30 mož in fantov, ki bodo večinoma služili za tolmače med italijanskimi delavci in gospodarji, ker znajo nemški jezik. Poročeni vzamejo s seboj lahko tudi žene.

Podkraj. — Za župnika je bil ustoličen dosedanji župni upravitelj Štefan Gnjedza.

Tržič. — V nedeljo so sponvili v morje brzo tovorno motorno ladjo »Fabio Filzi«, ki so jo zgradile tržičke ladjedelnice na račun tržaškega Lloyd-a. Ladja ima 9.000 ton in je prva od štirih naročenih ladij za omenjeno družbo ki bo počasi prenovila vse svoje brodovje. Vsaka ladja bo nosila ime po odlikovancih z zlato kolajno.

Pečine pri Šentviški gori. — Prve dni aprila je umrl v starosti 86 let posestnik Anton Pisk, oče župnika Antona Piska.

Bovec. — Zaradi slabosti srca je umrl Franc Breščak star 60 let. Pokojnik je bil tajnik Kmečke posojilnice in mlekarne.

Trst. — Zaradi lova brez dovoljenja je bil Josip Kolarč iz Žavelj obsojen na eno leto in 10 mesecev zapora in 2700 lir denarne kazni, Rudolf Olenik iz Žavelj, pa na eno leto in 4 meseca zapora ter 2000 lir denarne kazni. Kaznovana sta bila pogojno.

Divača. — Ker ne obstaja več nevarnost okužitve zaradi slinavke in parkljevke so oblasti opet dovolile redne živinske semnje v Divači, ki so vsakega 8. in 26. v mesecu. S 26. aprilom se bodo semnji nadaljevali. Oblasti so tudi odredile da za dobro enega leta ne bo treba plačevati nikakih taksov za mesto na semnju.

Gorica. — Goricani se pritožujejo, da je goriško mesto slabo razsvetljeno, to pa v veliki meri zaradi tega ker trgovci ne razsvetljujejo izložbenih oken v pozničnih urah.

Milwaukee (USA). — Dne 13. marca je umrla za vodenico Lina Bastel, starca 54 let in rojena v Idriji na Primorskem. Tu zapušča sestro Pavlino Vogrič, v Chicagu in La Salu pa bratrance.

NESTALA 2-GODIŠNJA DJEVOJČICA

Vodnjan — Na vrhu Mandriol nedaleko Barbarige stanuje sa svojom obitelji izmedju šuma i škarja seljak Macan, koji ima kćerkicu od 2 godine. Lidiju. Prošle subote mala je Lidija otišla u šumicu nedaleko kuće i od onda joj se zameo svaki trag Roditelji i susedi pretarali su cijelu okolicu, svaku jamu, svaki busen, došli su čak i vatrogasci iz Pule, ali uzalud. Pet dana trajala je potraga, ali malo ni traga ni glasa. O tajanstvenom nestanku djevojčice kolaju najfantastičnije glasine. Neki kažu čak da su je vjerojatno ugrabili cijenično, no predstavka teško je stoji, jer istarski cigani nijesu se time nikada bavili. Roditelji su djevojčice zdvojni, a i cijelo je selo vrlo uzbudjeno.

KRIŽEV POT IZNJDITELJA COPIČA

Trst, aprila. Pred nekaj leti je veliko prahu

JOŽE ZAZULA — 70-LETNIK

JUBILEJ IDRIJSKEGA ROJAKA

Naš jubilant se je rodil 17. marca 1870 v Idriji. Ljudsko šolo je obiskoval doma, gimnazijo pa v Ljubljani in Kranju. Prednjo je dovršil je že vstopil v davčno službo in služboval v raznih krajih, med njimi več let tudi v Idriji in Vipavi. L. 1907 je bil v Idriji na lastno prošnjo prvi vpokojen. Živel je nato deset let v Idriji in se l. 1917 izselil na Koroško. Služboval je v Celovcu pri sirot. zavodu, pri Mohorjevi družbi, bil tajnik Narodnega Sveta v Celovcu,

Naselil se je v Mariboru, dokler ni bil imenovan za pomočno moč pri davkarji v Dobrli vasi in nato v Mariboru. L. 1920 je bil reaktiviran in imenovan za šefu davčne uprave v Dobrli vasi, po plebiscitu pa v Rogatcu in nato v Prevaljah, kjer je bil drugič in končno upokojen l. 1925.

Sodeloval je pri »Poreski službi« in pri »Našem glasu« v katerega je prispeval v petih letih nad 60 člankov. Bil je tudi združnik in ustanovil nabavljalo zadružno v Prevaljah.

Znatno je njegovo kulturno in politično delo, ki je pričelo že v Idriji. Sodeloval je v raznih društvenih, gradil odre, slikal kulis, fotografiral okolice in rudnik, bil tajnik čipkarskega komiteja itd. Omeniti moramo tudi njegovo funkcijo mestnega geraenta, ki je bila prva v Sloveniji. Samoil je občinsko blagajino in iz dohodkov se je gradila cesta Rovte–Žiri. Za uspešno delo je dobil pohvalo z najvišjega mesta. Ponudili so mu tudi župansko mesto, katero pa je odklonil. O tem delu je napisal obširen rokopis:

Izza gerentske dobe v Idriji l. 1908.
Velik inicijator je on tudi na čipkarskem področju. Do svojega odhoda iz Idrije je priobčil v raznih slov. listih nad 100 člankov predvsem gospodarske vsebine. V Idriji je tudi podvezel akcijo za nabiranje podpisov za majniško deklaracijo še predno se je v tem oziru zganila Ljubljana in ostala Slovenija.

Kot kulturnega in političnega delavca ga nato srečamo med vojno na Koroškem, kjer je bil v raznih službah, o katerem je napisal obširno v Celovcu. Bil je priča znanega plebiscita, o katerem je napisal obširno razpravo, ki jo hrani v rokopisu ljubljanski muzej. O rokopisu je dejal gen. Maister da je imel pisec štiri oči in še očala po vrhu, tako dobro je vse videl. Zadnja njegova javna politična služba je bila l. 1931 v Vojsku kjer je bil župan in član šol. sveta.

Že od l. 1888 dalje se je prav pridno oglašal v vseh slov. političnih listih, tako v »Slov. Narodu« in »Slovencu« in dr. V dohribih dvajsetih letih je priobčil nad 90 člankov.

Še bolj pomemben in pozitiven je bil Zazula kot planinec. Pričel je planinari v Skočji Loki in l. 1907 je že prinesel Pl. Vestnik njegov prvji članek. Do danes je izšlo v Pl. Vestniku kar 36 njegovih člankov. Pisal je o Idriji in okolici, o Mežiški dolini, o koroških gorah.

Veliko zasluga ima jubilant tudi na kolesarskem in fotografiskem polju, kjer je med prvimi oral ledino. Oboje je pričel v Vipavi, kjer je napravil sam svoj prvi fotoaparat in za njim še več drugih. Kot fotoamater je odnesel prva darila na razstavah v Ljubljani l. 1898, 1900, 1903, nato pa je prepustil prvo darilo drugim in zato prejel posebno pohvalo. Razstavljal je tudi v Gradcu, Londonu 1903 in v Lipskem, kjer je do 65 razstavljalcev dobil četrto nagrado. Svoje izdelke je priobčeval v slov. in nemških revijah. Napravil je prvo panorama slov. planin in cel album slik iz idrijskega rudnika. Imel je do danes nič manj kakor enajst foto aparativ in sedem koles.

Toda Zazula se ni udejstvoval samo na praktičnih poljih, tudi pesnikoval je in pisal prozo. Toda njegova muza je bila sivojestrna. Nič romantike ni v njej, kakor je ni v njenem pevcu. resna je, življenska, trda in okorna, kakor življenje rudarja...

Niegova pesem je rudarska.
Poje o rudarju, o njegovem življenu, delu, smrti, o rudniku in življenu v njem, o podzemelskem bogatstvu itd. Poseben pomen pa je dobila njegova pesem z napevi. Nad 70 njegovih rudarskih pesmi so uglasbili priznani slovenski skladatelji: Faigel, Forster, Grum, Jobst, Mirk, Premrl, Ocvirk in Tomc. Že l. 1907 je izdal prvo zbirko: Jamiske odmene v l. 1936 pa pesmarico: Rudno bilo (naj bi bila bogata ruda ali srečno) z 39 pesmimi. Kritika se je o pesmarici zelo ugodno izrazila. Kot pesnik se je pojavil že l. 1888 v Lj. Zvonu in Dom in Svetu. V rokopisu ima še manjšo zbirko: Ob solncu in svetilki in obširno knjigo: Venec sonetnih vencev z 211 sonetih, ki je morda prvi na Slovenskem in je slavospev prirodi in prosveti. Prvi sonetni venec je priobčil v Zg. Danici 1893, drugega v Dom in Svetu 1906. Venec vencev pa je pričel pisati 1907. Žal, da je vsebina zelo težka, morda nismo vajeni kaj takega, a tudi jezik je precej trd in malo prestari. Delo pa moramo povaliti, saj je v njem vložena velikanska energija in večletna požrtvovalnost in delo.

V prozi se je oglašal tudi že zgodaj v omenjenih revijah in v Muzeiskih izvestjih 1908, kjer je pisal o idrijskih napisih, v koledarju Mohorjeve družbe, kot podlist-

kar v koroškem »Miro«. Slovenskemu narodu je hotel že davno dati poljudno znanstveno revijo, kar pa se mu je posrečilo šele po vojni. Žal, da je zamisel in akcija radi finančnih težkoč propadla in je revija »Vrh Razglednika« že ob tretji številki prenehala izhajati.

Ob svojih sedmih križih je še vedno ves udan svojemu rojstnemu kraju. Še lamali se je potegoval zato, da bi povečal nje-

go slavo, ko je v Cerkvenem glasbeniku trdil in dokazoval, da so bili znani Gallus-Petelinii idrijski rojaki. Zato se pridružujejo številnim častilcem v svojem in v imenu svojega domačega kraja tudi vsi idrijski rojaki s toplo željo, da bi ostal še dolgo naš in da bi ga spremilao še dobro let telesno in duševno zdravje. Še mnoga leta! Sretno!

Božič Lado

Dardanele, ključ jugoistoka Evrope

NA BANKU NA ŠTACIONU

Lezi kumpare!
Trdo ne sanjaj o trdu,
Mekočini ni nas vadila mat
Pasuc ovce po brdu,
Ne znamo za mehke besede,
Svilene ni bunbačne nisu naše stozi
Nit zna za mehko naša gromača
Puna brščana, dirake i gloga
Nit otac ki po buri i neveri barkun se
Lezi kumpare!
Čini fintu da mehka je daščina
Meča od vune same,
Ako ni dosti malo počekaj
Kosti ēe tvoje navadit se mekočini
Va grobu, va jame! ...

MATE DVORNIČIĆ

OBESILI SU MI DUŠU

Obesili su mi dušu na forku
Kot staru, raskidanu stomanju,
A telo zeli picigamorti
Va četirih daščinah
Zgrbljenin vraton, zgrbljenin vraton
Kot da ga je probol nož,
Nikamo dugo, nikamo dugo
Iza gromača kraj mora
Va cimitir, va magazin od judskih kož
I nijedan se neanki ni akoržil
Ča se je dogodilo
I se je, i se je, po ulici veselo bilo.
Zvon je par puti zaklinjal
Kot da se variji niki igra na boče
Na železne boče sam sobun
A črno oko, teplo oko jene ženi
Va kantuni iza gromač kraj mora
Vrućun se suzun zalilo.

MATE DVORNIČIĆ

GORSKI:

POMLADNA BOL

V medel soj ves objet
pred menoj se je svet
domači razgrnil:
iz vseh trat in vseh grap
zavonjal pomladni je dah
in klic nov življenu
zasanjal v sproščeni,
smaragdni omami ...

Vse naokrog cvete, vse dehti
v žilah polje mlada kri —
vendar megle se oči
v solzah neme žalosti —
ker duša zemlje v okovih ječi
in jutranja zarja za gorami bledi,
za gorami ...

Ves ta pomladni odsev
le mrtaški je spev
življenu, ki umira
v veliki rani ...
Ah, onkraj gora
ves šum je gozdov in voda
ena sama žogača pesem gorjal ...

DAN:

TRŽAŠKI BORI

Vsak večer
v kraški mir
med bori gre tih i šepet,
ki trpko nam spet
žalne zgodbe ponavlja.

Ko sonce v mrak se poslavlja
in v slednjih pozdravih gori,
na morju je kri
in z njo oškropljena
je borov obleka zelenja.

Skrivnostno v miraku zašumljaljo,
na novo v grozi vztrepetajo,
kot kadar kri junaška
v zori se razlila
in napojila
tla je kraška.

Ko noč vse okoli objema
in nemo zvezde brlijo,
še huje
žalost srce prevzema,
ko čuje,
kar bori šumijo, šumijo.

ZBOG RAZLOGA

koji su izvan naše moći izostalo je u listu obilje aktuelnog materijala, pa molimo čitatelje i suradnike da to uvaže. — (Ur.)

GAŠI LICULU U SPOMEN

Umro je na sam Uskrs, 1. aprila 1923. u Roču. Prednjačio nam je umom, srcem i svijetu. Uzoran u radu, tih, strpljiv, ustrajan i pun samozataje bio je primjer dobre i ljubavi, rada i poštovanja. Ročka škola izgubila je njegovom smrću vrijednoga učitelja, naše tadašnje učiteljsko društvo »Narodna prosvjetna« svoga podpredsednika, crkva orguljaša, posudionica svoga računovodja, a njegova tužna obitelj svoga dragoga hranitelja i oca.

Pokojni Licul nije imao neprijatelja. Iz njegovih ustiju nije se nikada cula gruba ni osrčna riječ. Što je on u svom životu i radu bio, pokazao je njegov sjajan pogreb, na koji je pohrilo mnoštvo naroda, dvadesetak učitelja i učiteljica. Dapaće je na pogreb doveo svoju školsku djecu i učitelj talijanske škole Mossolini. Pogrebnu ceremoniju obavilo je pet naših svećenika, a vijencima su okitili prernar Liculov grob učitelji, seljaci i drugi. Njegovi bivši učenici nosili su ga na posljednji počinak naizmjenice s učiteljima na rukama. Nadgrobni govor održao je pisac ovih redaka drhtavim glasom, dok je sav prisutni svijet plakao.

Pokojni Licul umro je u 45. godini. U školi je bio do zadnjega časa. Na veliku je srijedu držao obuku, a nekoliko dana zatim zaklopio je svoje oči. Iz škole je ravno pošao na smrtnu postelju.

Gašo Licul rođio se u Šumbregu kod Laibina godine 1878. Njegov učitelj Židarič vidiči v njemu lijepu duševne sposobnosti navorio je njegove roditelje, da ga daju u učiteljsku pripravnici u Kastav. Odavde je prešao na preparandiju u Kopar. Služboval je pola godine u Dragatu, osam godina u Lupoglavi, a konačno petnaest godina u Roču. Kada se jedan dio učitelja na čelu s Josipom Bačićem odijelio od »Narodne prosvjetne« ustanovivši svoje posebno učiteljsko društvo i glasilo »Hrvatsku Školu«, izabrali smo tada Gašu Liculu svojim predsednikom, koji je ujedno dvije godine uredjivao društveni list »Narodna prosvjeta« (1911–1913).

Mi učitelji nismo mogli a da ne podigne spomenik na njegovom grobu u Roču. Na poziv, koji je objavljen u »Narodnoj prosvjeti« odazavaše se svojim doprinosom za spomenik ne samo naši učitelji nego i naši svedenci i drugi. Na spomenik nije bilo dozvoljeno postaviti hrvatski natpis, ali smo konačno ipak postigli barem to, da smo istakli samo ime i prezime, te datum rodjenja i smrti. Tadano su oblasti tražile da se ime Gašo prevede na talijanski, ali sam ja uvjerao, da se to ime ne može prevesti...

Nadgrobni spomenik podignut je 18. julija 1926. Na otkriće dohrilo je dosta našega naroda, napose iz okolice, a naravno i lijepi broj učitelja. Svetu misu služio je župnik vč. Kurelić, koji je kasnije blagoslovio i nadgrobni kamen. Na grobu je održao govor pisac ovih zapomčenja i još dvojica.

Pišuti ova skromne relike poštećam bivše učenike Gaša Licula, da ne zaborave na svoga dobra učitelja. A ne zaboravimo ga ni mi, njegovi drugovi!

VINKO ŠEPIC

RAZSTAVI SLIKARJA SLAVKA SPACALA

Trst, aprila. — Letošnjo zimo je razstavljal prvič svoja dela v Trstu domaći slovenski slikar Slavko Spacial. V dvorani Jerto je razložil 31 svojih najboljih uspešnih del, lesorezov in monotypij. Razstava je vzbudila precejšnjo pozornost med Tržačani, saj to lahko sklepamo iz tega, da je razstavljal prodal tretjino svojih del, kar je gotovo ni pričakoval. Lanko leto je Slavko Spacial dovršil visoko šolo za umetniško dekoracijo v Monzi in tako postal »maestro d'arte«. Tržački listi so prinesli zelo dobre kritike o razstavi. Prva njegova razstava mu je gotovo dala novih pobud in umetnik se gotovo ne bo ustavljal pri sedanjih uspehih. Želimo mu še obilo priznanja in uspehov!

»RAZMJESTAJ JUŽNOSLAVENSKIH DIJALEKATA NA POLUOTOKU ISTRI«

Kako čitamo u »Obzoru« (u broju od 20. travnja), u prikazu dra Ivana Esiha o čakavskom dijalektu otoka Brača, izdala je Srpska kraljevska akademija u Beogradu knjigu ravnatelja zagrebačke učiteljske škole, profesora Josipa Ribarića, našega uglednoga zemljaka, pod naslovom: »Razmjestaj južnoslavenskih dijalekata na poluotoku Istri«. Profesor Ribarić je poznati jezikoslovac, te slovi kao osobiti poznavalec čakavskih dijalekata.

PREDAVANJE V LJUBLJANSKI »SOČI«

Društvo »Soča« Matica objavlja, da bo v soboto 27. t. m. ob pol 21. v dvorani gostilne pri »Levu« predaval gospod prof. O. Šest o »Gledališču — zrcalu človeštva«. G. prof. Šest, ki je poznan in popularen po svojem delovanju kot režiser narodnega gledališča v Ljubljani, je pač po svojih velikih izkušnjah na odrskih deskah najbolj poklican, da govoriti o tej stvari. Zakaj se veselimo in trpimo z igralci, zakaj se veselimo in trpimo z igralci, ki nastopajo v igrah? Ker gledamo v vsakem od njih svoje lastne slike, ker primerjamo doživljaje na odrzu z lastnimi, ker se odraža življenje naše duše v podobah na odrzu. Naše dobre in slabe strani vidimo vprizorne, naše strasti, naša hrepnenja in naše sanje. Predavanje g. prof. Šesta bo nadvse zanimivo in privlačno. Vabljeni so vši »Sočani« in njih prijatelji. Vstopnine ni.

Vesti iz organizacija

Z OBČNEGA ZBORA DRUŠTVA »SOČE«
NA JESENICAH

Jesenice. — Letošnji redni letni občni zbor, katerega se je udeležilo 47 članov ter delegat organizatorno-propagandnega odseka Zveze iz Ljubljane g. dr. Branko Vrčon in delegat društva »Tabor« iz Ljubljane tov. Mravlje Ivo, je potekel precej živahn.

Iz poročil tov. predsednika in odbornikov je razvidno, da je odbor v preteklem letu napravil svojo dolžnost.

Društvo šteje 147 članov, toda rednih plačnikov naročnine je na žalost komaj okoli 40.

Letos je ponovno pričel delovati naš pevski odsek. Fantje so si sami, vendar s pomočjo društvenega posojila, nabavili nov harmonij. Prve uspehe svojega truda so pokazali tudi na občnem zboru z nekaj pesmimi, kar je večer zelo pozivilo in lepo izpopolnilo. Želeti bi bilo, da se pevskemu odseku prijavi čim več članov.

Imamo spet tudi svoj lokal, kjer se vršijo pevske vaje, seje in kjer se nahaja naša skromna knjižnica, katera je pa žal preskomorna, da bi mogli z njo zadovoljiti naše člane.

Pri volitvah so bili po večini izvoljeni stari odborniki. Oba delegata, ki sta nas pozdravila v imenu svih organizacij, sta nam tekom občnega zboru dala tudi več nasvetov za katere smo jima zelo hvaležni.

Po občnem zboru nam je g. dr. Vrčon držal zanimivo predavanje, katero je članstvo z zanimanjem poslušalo in želimo, da bi nas kmalu spet obiskal s kakšnim sličnim predavanjem.

GLAVNA GODIŠNJA SKUPŠTINA DRUŠTVA »ISTR A« U SUŠAKU

Na temelju zaključka Upravnog odbora od 5. travnja 1940. u vezi s odredbom iz § 22 društvenih pravila zaključeno je, da se održi u nedelju dne 28. travnja 1940. u 9.30 sati u dvorani Luxor kina, VI redovna Glavna godišnja skupština s ovim dnevnim redom:

- 1) pozdrav predstojnika — 2) biranje zapisnicarja i dva ovjerovitelja istog — 3) izvještaj tajnika — 4) izvještaj blagajnika — 5) izvještaj Nadzornog odbora — 6) razrešenje Upravnog i Nadzornog odbora — 7) Izbor Upravnog i Nadzornog odbora — 8) eventualnosti.

Ako se u odredjeno vrijeme ne skupi dovoljan broj članova, nakon pola sati započeti će skupština bez obzira na boj prisutnih članova.

Prema odredbi iz § 23 Pravila, redovna Glavna skupština može raspravljati i o svakom drugom prijedlogu podnešenom glavnoj skupštini. Takav prijedlog mora biti barem tri dana prije same skupštine prijavljen Upravnem odboru.

UVOD PREMOGA V ITALIJU

Trst, aprila. — V prvem tromesečju tega leta je Italija uvozila iz inozemstva 3.012.267 ton premoga. Od tega odpade 1.933.261 ton na uvoz nemškega premoga.

STANKO VUK:

OBISK V BRDIH

Z mladim kmetom, ki me je vzel pri Ločniku na voz, sva se menila.

»Vino sem peljal v mesto, pa je skoro brez cene. Na semenj sem šel pogledat za par volov. Pilat, kako so dragi! Ustavim se na tri korake, pa so že pogoniči vedeli za tako ceno, da sem kar pustil. Če bi vole peljal na prodaj in vino kupoval, bi bilo pa zopet vse drugo.«

Šla sva v kreber ob vozu.

»Od začetka pa do konca bo vedno tako«, je menil potro.

Desno od voza so legla Brda.

Zeleni holmi, pokriti z vinogradimi kot z mahom, samotne kmetije, slok topol, vasi, ki so ko Jeruzalem za jaselcami: stare, preprele, bojevniške.

Koj za otočno šumečo vrsto jagnedi Vipolžka graščina z ogromno cipreso in v nižini, sredi megel in močil, romarska cerkev Matere božje Prevalske.

Tod so doma še stare legende, tod še molijo zlati sveti očenaš, kuhajo polento in se priporočajo sveti Krv.

... Sveta Mati božja se vzdigne in gre do na močvirje Prevalsko ...

To je lepa zgoda.

Korošec je hodil v Brda kupovat vino. Naložil je sode, počil z bičem in se vračal v noči z vozom proti ravnini. Pod večer pa so na Prevalu zavrele vode. Močila so kipela, voda se je dvigala, potrila je ravnino. Korošec je bil zaradi kupčije malo napit in ni videl. Zavozil je v sredo močvirnice. Vredla so bruhalo, voda je rasla, potopil bi se z vozom in sodi vred. Pa je zavpil: »Mati božja Prevalska, če se rešim, vse verige, s katerimi so sodi privezani na voz. Ti dami.« In je bil rešen.

»Pohitiva« je dejal voznik in udaril staro, ogoljeno kobilo. »Če naju zlatoti noč tu spodaj, nama bodo sledili vedenici. Nekoč sem se vračal pod noč skozi Čemajno, pa sem se jih komaj

Odgovorni urednik: ERNEST RADETIC. »Istra« izlazi svakog teden u četvrtak. Broj čekovnog računa 36.789. — Preplačata za cijelu godinu 48 D. za pola godine 24 D. za inozemstvo dvostruko, za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Tisk: Jugoslovenska Štampa d. d. Zagreb, Masarykova ul. 28a. — Za tiskarju odgovara: Rudolf Polanović.

KULTURNA KRONIKA

ČAKAVSKO-PRIMORSKI MUZIČKI IZRAZ

ANTUN DOBRONIĆ O IVANU MATETIĆU

Pojava »Čakavsko-primorske pjevanke« Ivana Matetića-Ronjgova, o kojoj je izšlo več nekoliko vrlo laskavih sudova, koje smo djelomično registrirali, da je povoda poznatom hrvatskom muzičaru i muzikologu Antunu Dobroniću, da se u »Novostima« od 18. travnja opširnije pozabavi čakavsko-primorskim mužičkim izrazom. U tom svom prikazu, sa stanovišta muzičke teorije specijalno zanimljivo, Dobronić govori s mnogo znanja o Matetiću.

»Kao što da Vinka Žganca ide zaslužna je da prikazao osobine seoske melodične Medjumurje, kao zasebnoga odvjetka hrvatske pučke melodike, tako Ivanu Matetiću-Ronjgovu — veli Dobronić — treba da smo harni da je iz »uskog« a u stvari nadasve konstruktivnoga patriotskoga omogućio da dublje prodremo u bit muzičkoga folklora iz čakavskoga predjela sjevernoga Jadrana. Upoznali smo tako u hrvatskom, južnoslavenskom i općenito slavenskom psihološki vrlo zanimljiv seosko-muzički dijalekat. Nov dokaz, da je za pučko-muzičke dijalekte apsolutno kompetentan muzičar iz dotičnoga kraja, muzičar »urođenik«, pa ovo i jest razlog radi kojeg se melografski rad zaslужnoga Kuhača i Kuke u muzičko-dialektološkom pogledu ne može

smatrati apsolutno pouzdanim.«

Osvrnuvši se zatim na Matetićevu karakterizaciju muzike čakavskih Hrvata Dobronić iznosi neke svoje primjedbe, kojima dijelom razlaže Matetićeve poglede a dijelom ih kompetentno nadopunjue interesantnim opservacijama. Na koncu veli:

Djelo ovo jedino svoje vrsti u našoj muzičko-pedagoškoj i muzičko-folkloričkoj literaturi, namjenio je autor »knjižnicama sviju vrste škola kao pomocnu knjigu za razne školske priredbe.«

Dobro je i sa muzičko-nacionalnog gledišta je apsolutno potrebno, da naša mladež diliem cijelog našeg etnografskog područja, a naročito u našim muzički nacionalno otudjenim gradovima prođe u karakter našeg rasno čistog pučkog melosa, pa da se tako u muzičkom izrazu vrati svome narodu, da se ta mladež u muzičkom pogledu vrati — sebi.

Do naših je nastavnika, da u interesu muzičko-nacionalnog odgoja naše mladeži, ovi lijeput želju autora »Pjesmarice«, koji je hrvatsku višu muzičku produkciju i kulturu zadužio sa nekoliko djela za zbor primorsko-čakavskog izračaja trajne umjetničke vrijednosti, u što većoj mjeri ostvare.«

VITEZIĆ SPINČIĆ I LAGINJA

IZ USPOMENA NA Dr. M. LAGINJU

U splitskom »Narodnom listu« (u broju od 11 aprila) izašao je feljton popa Jerka Grškovića, u kojemu pisac iznosi svoje uspomene na blagopokojnoga hrvatskoga bana i oca istarskoga puča Matka Leginju, prigodom nedavno minule 10-godišnjice smrti.

»Još djetetom u roditeljskoj kući u Vrniku čuh njegovo ime — piše pop Gršković u svom prikazu, koji odiše toplinom prema pokojnom Leginji. Premda je tada — pred četrdesetak godina — otok Krk, koji je Istri dao najveći dio inteligencije u prvim narodnim borbama imao svoga Dinka Vitežića, prvoga hrvatskoga zastupnika Istre u Beču, ipak se uz Vitežićeviime češće spominjalo i ime Leginjino. Sjećam se, kako sam od roditelja čuo, da tamo negdje u Puli — jer taj grad bijaše za mene daleko, daleko — živi Matko Leginja, »silni čovjek«, advokat kome na daleko nema para, koji da će — ako itko od advokata — za svoje dobrote sigurno doći u raj...«

Tako započinje g. Gršković svoj prikaz, u kojem zatim iznosi svoje pazinske reminiscencije na Matka Leginju, pa iznijevši njegove političke zasluge veli:

»U životu bijaše uvijek skroman, po-vučen prijazan i ljubezan te je sa sva-

kim rado — sa starijim poput brata, a s mlađim poput oca — govorio. Kad bismo ga htjeli usporediti s drugom mu i suborecm Spinčićem, mogli bismo reći, da je Spinčić nekako »gospodskiji«, a kao govornik življ i temperamentniji, dok je Leginja pučanin od glave do pete, koji govoril mirno, trijezno, hladnokrvno. Spinčić je govorio po zborima više srcu naroda, a Leginja njegovoj pameti i razumu: prvi je oduševljavao, a drugi je poučavao i doka-zivao.«

Na koncu pisac ističe, da Leginja nije bio jalov i besplodan političar, već politik djela, ne riječi, koji je poput Ivana Kreka u Sloveniji pridizao hrvatski narod u Istri na ekonomskom polju i udario temelje svim našim ekonomskim ustanovama. Njegovim trudom i zaslugom Istranin je bio prije svjetskoga rata prosvjećen i ekonomski prilično pridignut: slobode nije stekao, jer sila bijaše nad pravom.

»SVETE PESMICE«

Izašla je druga, pomnožena izdaja priljubljene cerkvene pesmarice »Svete pesmice«, ki jo je uredil Vinko Vodopivec. Zbirka obsegala 190 napevov za ljudsko petje. Izdana jo je Goriška Mohorjeva družba.

NAŠI POKOJNIKI

† FRANIČIKA KOŠIĆ

V petek dne 12 aprila ob sedmi uri zvečer je umrla na svojem domu v Pliskavici na Krasu v visoki starosti 87 let Košč Frančiška, rojena Vidmar. Pokojnica je bila po rodu iz Rihenberka n. Vipavskem, od koder se je poročila v Pliskavico. Vzredila je 15 otrok — svihih in pastorkov, katerim je bila vse živiljenje skrbna mati. Bila je priljubljena med vaščani in okoličani, kar je do kazal pogreb, ki se je vršil v nedeljo, dne 14 aprila na domače pokopališče. — Še dva moža imamo v vasi, ki sta pokojnici po letih preživelva, prvi je star 87 let, drugi pa celo 94. — Naj blagi pokojnici sveti večna luč, ostalim naše sožalje! (***)

† MIRKO ČESNIK

V Ljubljani je po kratki bolezni umrl računski nadsvetnik v pok. Mirko Česnik, rojen v Knežaku. — Pokojni je bil brat nedavno umrlega nadučitelja v pok. Draga Česnika. — Pokopali so ga na ljubljanskem pokopališču v sredo dne 17 aprila. Za njim žaluje soproga s hčerkjo ter družine Česnik Peruzzi in dr. Petrič. — Naj počiva v miru, pri zadetima naše sožalje! (***)

† FRANJO KUTIN

V zadnji številki našega lista smo prinesli kratko vest, da je v Postojnem umrl Franjo Kutin. Smrt tega odličnega Postojnčana je daleč odjeknila v našem ljudstvu, pri katerem je bil zelo priljubljen. Pokojnika so odlikovali vse lepe čestnosti. Za njega bi se moglo reči, da ni imel sovražnikov, temveč le nasprotnike. Z vsemi je bil ljubezniv, v družbi prijeten, spoštovan ne samo v višjih krogih, temveč tudi od preprostega ljudstva. Te njegove karakteristike so pripomogle, da je bil izbran za postojnskega župana. Na tem odgovornem mestu je bil res mož na pravem mestu, vedno lojalen, skrben, požrtvalen, vesten in pravičen. Mestna občina se mu oddolžila s tem, da je na krsto položila lep venec kot poslednje priznanje. Njegov pogreb je bil odraz tistega spoštovanja in cenjenja ki ga je gojilo ljudstvo naprem njemu in mu izrazilo na poslednji poti svojo zahvalnost. Blagemu pokojniku naj bo lahka postojnska zemlja, ki jo je tako ljubil!

SMRT DRA IVE BURATOVICA

Velikoga prijatelja i dobrotvora Istrana Ovih dana umro je u Zagrebu javni bilježnik Dr. Ivo Buratović. Pokojnik rodom s otoka Hvara, bio je zaprisednuti tumač talijanskoga jezika pa je u tom svojstvu učinio mnogo usluga in našemu svijetu, koji je dolazio u ured Dra Buratovića radi ovjerovljivanja prepisa dokumentata s talijanskoga jezika. U mnogo slučajeva Dr. Buratović je za svoj trud, napose kad se radio o studentima i radnicima tražio minimalni honorar u koliko nije bio zadovoljan i samo s plaćenim bilježima. Našoj je sirotinji u mnogo slučajeva i bilježe plaćao iz svoga džepa.

Petelin so peli samotno, jutro je vstajalo ostro in mrizo iznad Trnovske gozde.

Pot je bila lužasta pa niseli, »odil dolgo sam.«

Stara, v obraz ko glina temna zenica je prišla po stranski poti.

Pozdravila sva se.

V Gradnem je zazvonilo jutro.

Starca se je pokrižala, potegnila iz zapečkan robec in iz robca rdečkast list robide. Sredi je imel belo liso v potobi kače.

»Božje znamenje« je dejala in list poljubila.

»To ni znamenje« sem menil. »Boleznen je.«

»Kaj?« se je zdramila, »bolezen? Samo Mati božja iz Berama v Istri se je prikazala jagru, ki je zaše! in mu povedala, da bo še veliko trpljenja zaradi vojne, kuge in lakote. Jager pa« je nadaljevala zgovorno. »jo je prosil, naj mu da znamenje ki bo pričalo zanj, če bo priopovedoval in bi mu ne verjeli. Tisti hip se je Mati božja spremila v kačo in izginila v grm robide. Ko je stopil jager do grma, je videl, da je na vsakem listu znamenje kače.«

»To je bolezzen« sem ponovil trmasato.

»Nevernik«, me je obsodila ženica.

Ko sva prišla do krčme na Krožadi, sem se domislil da bi jo vprašal, kam gre.

»Na staro Goro, po blagoslovjeno vodo za bolnika. Zarekli so ga, da trpi v križu.«

Bil je njen mož.